

ročník I.

pátek 25. února 2022

Po bouřce v Loužnici (17. února)

foto Jana Matěásková

Milý čtenáři!

Je to děs. Sotva se zbavíme jednoho vira, už je tu další.

Po omikronu Putin.

Bude tenhle svět ještě někdy normální?

Minule jsem se vám vyznal, že nejraději mám na chalupě květinu, které se říká balzamína.

A ještě jednu mám rád, ale tu nemá smysl dávat do vázy, hned vadne.

Černýš. Patrně hajní. Pravý, nebo časný. *Melampyrum nemorosum*.

Rozmnožuje se semeny, která mají na svém povrchu masíčko (*elaiom*)

sloužící jako zdroj potravy například pro mravence, kteří semena roznášejí.

V některých zemích, třeba v Litvě a na Ukrajině, je považován za léčivku.

V důsledku přítomnosti *aukubinu* kytička při sušení černá.

Proto to české rodové jméno černýš.

Nu, tolik vzpomínka na léto...

*** Přípravy nové zbrojnice se zkomplikovaly.** *Profes projekt*, který měl zhotovit za 2,2 milionu korun dokumentaci, odmítl zakázku kvůli termínu dokončení a inflaci, která mu nedovoluje dodržet cenu. Stavba bude součástí společné základny Integrovaného záchranného systému na Vesecku. Radní rozdělili zakázku, spěchající plány příjezdové silnice za 482 tisíc korun zadali projektantům kolem Jiřího Šklíby a tendr na výkresy ke stanici dobrovolných hasičů vyhlásili znovu. Informoval o tom server *Turnovsko info*.

*** Šperk pro Helenu a další nádheru můžete vidět v turnovském muzeu**

Antonín Karč (1879 v Mníšku pod Brdy – 1952 v Turnově) je dosud přehlíženou osobností českého šperkařství, přestože se Karč navrhování šperků intenzivně věnoval skoro 40 let, v rozmezí let 1902 – 1939. To je dáno nejspíš tím, že se svojí šperkařskou tvorbou svým jménem prezentoval poměrně krátce.

Zatímco do počátku první světové války se ještě aktivně účastnil pod svým jménem soutěží vypisovaných Obchodní živnostenskou komorou při Umělecko-průmyslovém muzeu v Praze, tak po roce 1914 je jeho návrhářská tvorba výhradně spjatá s působením na *Odborné škole pro broušení drahokamů a zlatnictví v Turnově*, kam nastoupil jako učitel dekorativního kreslení a uměleckého tvaroznalectví na přelomu školního roku 1907/1908 a setrval zde až do roku 1938.

Encyklopedie českého zlatnictví Dany Stehlíkové uvádí, že Karč „byl nadaným designérem, ve vlastní tvorbě měl blízko k vídeňské secesi. Jeho tvůrčí schopnosti se však nemohly plně rozvinout vzhledem k náročné práci pedagogické a organizační.“

V roce 2002 získalo Muzeum Českého ráje v Turnově část Karčovy pozůstalosti, jeho návrhové kresby a kolekce šperků. Díky novým materiálům můžeme dnes nově identifikovat šperky podle Karčových návrhů ve stylu art deco v historické sbírce turnovské školy. Některé z nich byly dosud připisovány absolventovi a učiteli turnovské školy profesoru Františku Valešovi, který se školil v německém Pforzheimu a do turnovské školy nastoupil ve školním roce 1924/1925, aby zde vedl zlatnic-

kou dílnu. Bylo jistě zásluhou Františka Valeše, který školením v zahraničí vstřebal rychleji progresivní a moderní šperk ve stylu art deco s prvky funkcionalismu, že se díky jemu začaly nové stylové proudy prosazovat intenzivněji i v Turnově.

Na základě výše uvedených návrhových archů se šperky Antonína Karče můžeme říci, že Karč si osvojil tyto nové tendence a záhy ve spolupráci se zlatnickou dílnou Františka Valeše určoval progresivní umělecký vývoj školy a vytvořil řadu vynikajících šperků ve stylu art deco. Už v roce 1925 za tyto šperky získala škola ocenění na výstavě dekorativních umění v Paříži a řada ocenění následovala. Díky archivním pramenům už víme, že Antonín Karč se zabýval navrhováním šperků a vytvářením vzorníků, které sloužily jako předlohy pro žáky školy i místní průmyslníky po celou dobu svého působení na turnovské škole.

V roce 1937 škola získala ocenění za moderní granátový šperk na výstavě v Paříži. Bylo běžnou praxí, že část šperků i klenotnických předmětů zhotovovaných ve školních dílnách vznikala dle návrhu učitelů. Je dnes ale těžké určit, které z těchto dochovaných šperků navrhl právě Antonín Karč, neboť i předměty zhotovené dle jeho návrhů jsou značené

výrobní značkou *Turnovské odborné školy*. (Podle záznamů puncovního úřadu si Karč nikdy nezaregistroval vlastní výrobní značku.)

Prostřednictvím Karčovy pozůstalosti, získanou muzeem, se nám otevřely dosud neznámé prameny pro poznání díla tohoto šperkaře. Karčova tvorba se odvíjí na pozadí střídajících se uměleckých proudů, které ho v jeho tvorbě více či méně ovlivnily. Některé z těchto stylů jako expresionismus nebo fauvismus neopustily malířské umění, zatímco jiné jako kubismus nebo funkcionalismus se projevily i ve šperku. Po roce 1925 byl v Karčově šperkařské tvorbě nejsilnější vliv stylu art deco, který mu byl bližší, než mladší funkcionalismus, který zbavoval šperk ornamentu.

Z dokumentů z pozůstalosti se jeví Karčův vliv na umělecké směřování turnovské šperkařské školy výraznější, než se zdálo dosud. Poprvé stručné zmapování „čtyřiceti let uměleckého života dosud málo známé osobnosti“ Antonína Karče provedl ve svých člancích pracovník Muzea Českého ráje Miroslav Cogan. Ten je přesvědčen, že „je jisté, že se vedle slavných šperkařských jmen první třetiny 20. století, jako Anýž, Křivánková, Němec, Stockar objevilo další – Antonín Karč.“

To vedlo k myšlence připomenout význam Antonína Karče nejen pro turnovskou školu, ale i české zlatnictví tím, že v roce 70. výročí jeho úmrtí bude rozšířena instalace v muzejní Klenotnici o další prokázané realizace Karčových návrhů. Výjimečné historické šperky a další exponáty můžete obdivovat v turnovském muzeu na výstavě – jejímž kurátorem je právě Miroslav Cogan – do 10. dubna denně (mimo pondělí) mezi 9. a 16. hodinou.

Zdroje: Muzeum Českého ráje v Turnově; Ilona Horáková: Antonín Karč, cizelér a šperkař 1879 – 1952, FF UK, 2007

Na konci tohoto vydání Trosečníka najdete část z diplomky Ilony Horákové o Antonínu Karčovi, věnovanou historii turnovské šperkářny.

* Turnovské kulturní tipy:

(Nejen) novinářské příběhy z Kavkazu

Čtvrtek 3. března od 17:00 hodin, knihovna na vlakovém nádraží

Romantická, okouzující, ale někdy taky pěkně k vzteku. Taková je Gruzie – země na pomezí Evropy a Asie. Přidejte se k novinářskému dobrodružství a pojd'te si s Marií Drahoňovskou zavzpomínat na cesty napříč Kavkazem s diktafonem v ruce. Vezme vás z hlučného Tbilisi k ještě hlučnějšímu Černému moři. Pak plavky vyměnit za mačky, helmy a cepíny a vyrazit až k vrcholům hor. Na místa tak okouzující, že se zdají být člověku zapovězená.

Čtení ke kafi

Pátek 4. března od 18:00 hodin, knihovna na vlakovém nádraží

Autorské divadlo MALÉhRY Daniely a Nikoly Zbytovských a Barbory Seidlové přichází opět s něčím nevšedním. Po několika úspěšných divadelních inscenacích se rozhodly vytvořit pořad, který nabídne možnost bližšího kontaktu s publikem, přímé reakce a sdílení. Scénické čtení z rukopisů Daniely Zbytové v podání hereček divadla MALÉhRY je doplněno úsměvnými komiksy Venduly Chalánkové.

rovensko p. t.

Okrašlovací spolek v Rovensku pod Troskami, Bobříci a Město Rovensko p. Tr.
si dovolují pozvat ctěné občanstvo města, jakožto i milé hosty na tradiční

Masopust

v Rovensku pod Troskami
v sobotu 5. března 2022

Maškary se budou shromažďovat
od 14.30 hod. Na Týně, průvod projde městem

a veselí vyvrcholí v sále radnice na náměstí, kde bude postaráno o občerstvení.

Masopustní průvod doprovodí rovenská kapela „Masopustní úterý“.

V sále radnice zahraje k tanci i poslechu „Zdeněk Jakubec“.

Těšíme se na hojnost masek a Vaši dobrou náladu.

*Pokud hospodyňky připraví po cestě maškarám něco na zub nebo na zapití,
jistě to nebude odmítnuto!*

Masopust bude takový, jaký si ho společně uděláme...

*** Palda rekreační středisko - Camping v ráji přijme kuchaře, číšníka, servírku a další pracovníky na letní sezónu 2022 do střediska.**

**Zájemci volejte, pište: tel. +420 770 660 775 - Marcela Smrčková, jednatelka
e-mail: rezervace@campingvraji.cz**

turnovsko

VLASTIBOŘICE –

*Kulturní dům Vlastibořice
zve na koncert vážné hudby*

MILEVA KVINTET

*Marcela Mikolášková - 1. housle
Kateřina Kratochvílová - 2. housle
Olena Doubová - viola
Karin Černá - violoncello
Barbora Rosinová - kontrabas*

*Zazní skladby Josefa Krčka
a Antonína Dvořáka.*

*Sobota
5. března 2022 v 18:00
Vstupné: 70 Kč*

semily

*** Semily se letos dočkají nového mostu přes Jizeru**

Na podzim tohoto roku se Semily dočkají nového dvoupruhového mostu přes řeku Jizeru, a to v místě stávajícího mostu v Jatecké ulici. Nový most poslouží v první řadě jako plnohodnotná objízdna trasa po dobu opravy hlavního mostu přes Jizeru, která by měla proběhnout v roce 2023. Nutnost opravy hlavního mostu, který je v majetku Libereckého kraje, vyplynula na základě aktualizace stavu mostů, kterou provedla *Krajská správa silnic Libereckého kraje* už v minulém roce. Na zajištění objízdny trasy po dobu opravy hlavního mostu poskytne městu Semily Liberecký kraj dotaci ve výši 5 milionů korun.

„Most v Jatecké ulici byl postaven v roce 1994, kdy po něm vedla objízdňá trasa při tehdejší opravě hlavního semilského mostu,“ říká Vladimír Bělonohý, vedoucí odboru rozvoje a správy majetku MěÚ Semily.

„Navzdory tomu, že v průběhu minulých let došlo k nutným opravám, je jeho současný stav velmi špatný. Ačkoli byla zatížitelnost na počátku jeho fungování stanovena až na 40 tun, dnes je nosnost mostu omezena na vozidlo do 2 tun a maximální rychlost vozidel snížena tak, aby se zamezilo dynamickému namáhání mostu.“

Nová podoba mostu přes Jizeru, který již v letošním roce nahradí dosavadní pontonový most – vizualizace: projektant – společnost VANER z Liberce.

Po dohodě s Libereckým krajem bylo, vzhledem k nutnosti zajištění objízdňé trasy po dobu opravy hlavního mostu pro všechna vozidla včetně autobusů i vozidel nákladní dopravy, rozhodnuto o zahájení projekčních prací na novém dvoupruhovém mostu vč. jednostranného chodníku, a to s příspěvkem kraje ve výši 5 milionů korun. Z navržených možností realizace mostu byla zvolena tzv. spřažená ocelobetonová konstrukce, která mimo jiné umožní zrušení středního mostního pilíře. Podařilo se tedy sdružit finance do nejlepšího možného řešení, kdy město místo provizorní trasy postaví plnohodnotný nový most.

„Ve chvíli, kdy jsme rozhodovali o využití pětimilionového příspěvku kraje na zajištění objízdňé trasy, byla cena nového mostu odhadnuta na 24 milionů korun bez daně. To však už dnes s ohledem na současné extrémní zvýšení cen stavebního materiálu a prací neplatí,“ řekla Lena Mlejnková, starostka Semil.

„Ve výběrovém řízení na stavbu nového mostu jsme obdrželi nabídku s nejnižší cenou ve výši 30 milionů korun. Konečná cena je tedy 36 milionů s daní.“ I přes zvýšené náklady na vybudování nového mostu zastupitelé na svém jednání schválili smlouvu se zhotovitelem akce, kterým se stala společnost *M-SILNICE*

Pardubice. Zároveň město požádalo Liberecký kraj o navýšení avizovaného příspěvku.

Stavební práce na novém mostu začnou v první polovině dubna a podle harmonogramu budou trvat 7 měsíců. „Dopravně to znamená uzavření mostu po celou dobu výstavby za podmínky zajištění příjezdu do okolních prodejen (stavebniny, sběrný dvůr),“ vysvětluje inženýr Bělonohý. „Práce budou zahájeny odříznutím pěší lávky a přeložkou kabelu, následně dojde k demontáži mostu tak, aby mohly započít práce na opravách podpěr.“

Po dokončení stavby mostu v Jatecké ulici bude následovat generální oprava hlavního mostu přes Jizeru, plně financovaná Libereckým krajem. Realizaci lze předpokládat v roce 2023. Semily tak získají dva plnohodnotné mosty s životností delší než 50 let. (Semilské noviny)

*** Nově darovaná krása**

Výstava Křehká krása porcelánu přitahuje nejen návštěvníky, ale i velkorysé dárcce: Díky paní Ireně Bartuškové jsme výstavu i muzejní sbírky doplnili o několik zajímavých výrobků prvorepublikové umělecké dílny Vladimíra Strádala a Karla Flekny. Jejich výzdoba sahá od moderního stylu art deco až po tradiční lidový ornament. Výstava je k vidění do neděle 27. března 2022.

*** Komentovaná prohlídka výstavy Tobě**

V neděli 6. března ve 14:30 se přijďte podívat na komentovanou prohlídku maleb Libuše

Pražákové do Pojizerské galerie. Dozvíte se, kdo jsou ženy na jejích obrazech a čím ji inspirovaly. (Muzeum a Pojizerská galerie Semily)

KŘÍŽLICE, JESTŘABÍ – Křížlický sbor patří mezi nejstarší sbory naší církve od doby tolerančního patentu. Byl založen... jako sbor luterský. Stopa luterské tradice je dnes již patrná jen na vnitřním uspořádání kostela, který byl také postaven velmi záhy, slavnostně byl otevřen prvního ledna roku 1785. Ale jinak se luterský původ do života sboru již nijak nepromítá. Přesto je vědomí dlouhé historie sboru stále velmi živé. Víme, že navazujeme na svědectví předků před mnoha staletími a že nás toto jejich svědectví také zavazuje. Je to pro nás výzvou k vytrvalosti navzdory tomu, že zdaleka nejsme již tak velkým společenstvím, jak tomu bývalo ještě poměrně před nedávnem.

Myslím, že součástí této tradice je i to, že při různých příležitostech, včetně nedělních bohoslužeb, přicházejí lidé z velmi širokého okolí. Tak tomu bylo i v počátcích sboru, i když se chodilo pěšky. Tak to je dodnes.

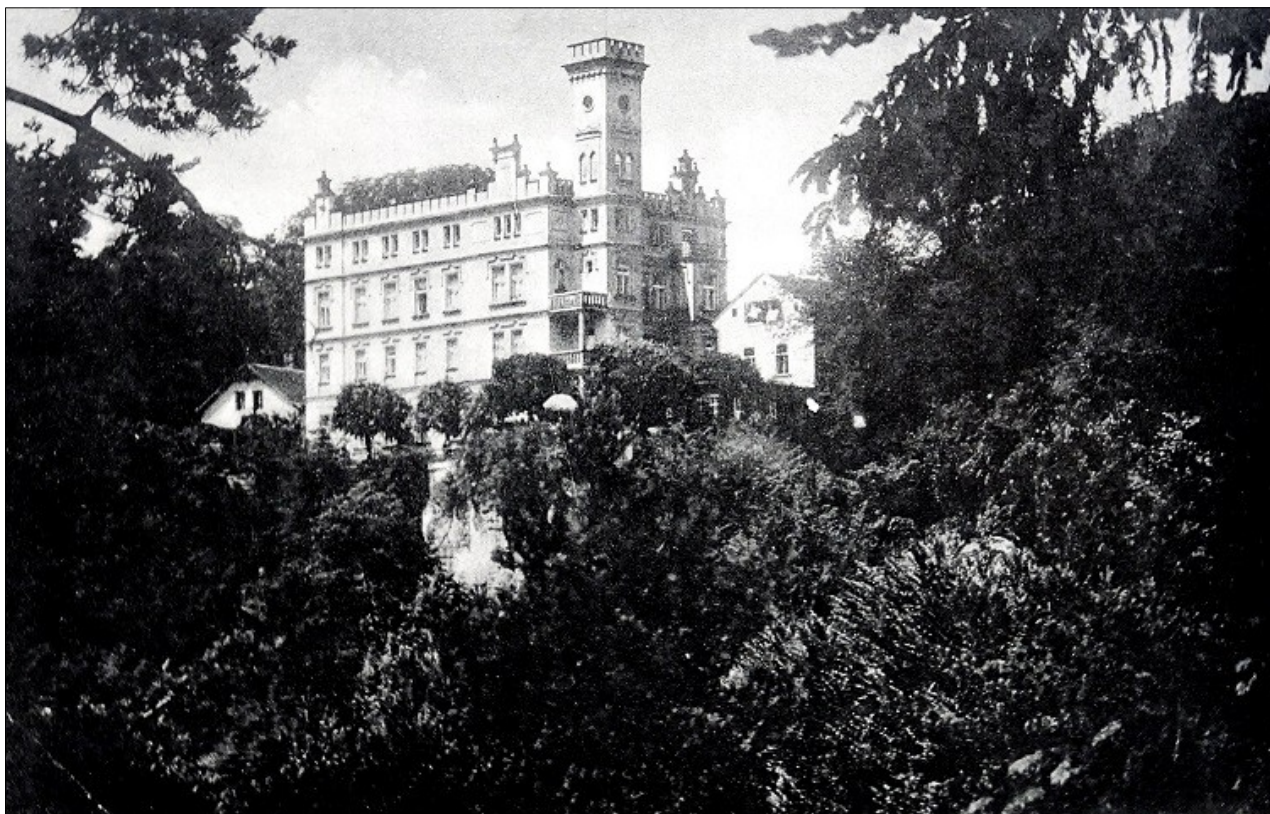
Často mě překvapí, kolik se nás v neděli i v tento covidový čas sejde. A mnohdy zdaleka ne všichni jsou členové sboru nebo i církve. A to je další rys našeho společenství, kterého si vážím. Otevřenost pro různost a rozmanitost.

Býváme poměrně

pestrým společenstvím. A někdy je to vidět, případně slyšet velmi výrazně. Například při bigbítových bohoslužbách, které připravuje mládež opravdu ze všech koutů naší společnosti. Ty bývají sice jen jednou za rok, ale myslím, že symbolicky dobře vyjadřují další rys našeho sboru. Že je pro nás důležité, aby dlouhá tradice sboru a především ještě starší a delší tradice biblické víry se stávala živou a oslovující i v současné době a současnému člověku. To se, doufáme, promítá jak do bohoslužeb, tak do dalších aktivit a setkání. Jak sborových (při biblických hodinách pro dospělé i děti, „Krkonošských hovorech“ (spolu s jilemnickými a vrchlabskými), setkáních trubačů „Consonere“), tak těch, která přesahují do života obce i širšího okolí. Pořádáme řadu koncertů – přes léto je to cyklus Tradice alternativy, ve spolupráci s obcí a místním SDH minifestival Křížlické podletí, tradiční a vlastně ekumenické vánočního pečení dobré vůle (přerušené v poslední dva roky kvůli protiepidemickým potřebám), dětské tábory, na které zdaleka nejezdí jen děti členů našeho sboru.

bejvávalo

Český Ráj. Hrubá Skála. J. Š. P. Odesláno 1944

Bez bližších informací, 30. léta

Sedmihorky. Rekreační středisko ROH a vodoléčebné lázně zal. r. 1839. V blízkém okolí je Hruboskalské skalní město a koupaliště. Foto Pavel Vácha. Tisk Severografia Červený Kostelec. Vydavatelství Pressfoto Praha, odesláno 1985

Repro z Loužnického zpravodaje

HLASY POJIZERSKÉ.

Časopis věnovaný okresům: Turnovskému, Mn.-Hradištskému, Železno-Brodskému, Semilskému, Lomnickému a Česko-Dubskému.

Číslo 7.

V Turnově, dne 15. června 1886.

Ročník I.

Vycházejí vždy 1. a 15. každého měsíce.

Redakce a administrace nalezá se v Turnově na Mikulášském náměstí v domě p. Pačta čis. 408. — Předplatné obnáší pro Turnov: čtvrtletně 60 kr., půlletně 1 zl. 20 kr., na celý rok 2 zl. 40 kr. — S poštovní zásilkou: čtvrtletně 70 kr., půlletně 1 zl. 40 kr., na celý rok 2 zl. 80 kr. — Dopisy se přijímají jen frankované. — Inzeráty účtují se levně, jejich upravu obstará administrace.

Úmrtí. Dne 4. t. m. zemřel v Ml. Boleslavi obuvnický mistr p. Ant. Podaný. Zesnulý byl pro svou poctivou a bodrou povahu mužem velice váženým, a v dobách pohnutých svěřeny mu byly mnohé čestné úřady. Tak za dob persekuce měšťanské besedy zastával čestné místo výbora, byl dlouhá léta členem výboru „Sokola“, občanské záložny a předsedou spolku obuvníků. Pohřeb jeho odbyval se v neděli, dne 6. t. m. za velikého účastenství obecnstva. Průvod vedl sám veledustojný děkan, pan P. V. Čtyroký. Ant. Podaný byl jednoduchým mužem práce, avšak inteligentní, přičinlivý a rozhodný zastánce chudiny a věrný syn vlasti. Smrt jeho oplakává vdova a jedna dceruška. Necht' odpočívá sladce!

Děkuvzdání do Mladé Boleslavi.

Nížepsaná vzdává jménem svým a své dcery **vřelý dík všem**, kdož v neděli dne 7. t. m. zúčastnili se pohřbu nezapomenutelného, vřele milovaného manžela a otce

Antonína Podaného,

mistra obuvnického v Mladé Boleslavi.

Zejména buďtež naše nejpřímnější díky veledustojnému pánu panu děkanu P. V. Čtyrokému, který ochotně sám vedení převzal, velect. spolku obuvníků, všem dárcům krásných věnců a vůbec všem, kteří v tak hojném počtu našeho miláčka na jeho poslední cestě doprovodili.

Zaplat' Bůh všem!

V Ml. Boleslavi, 12. června 1886.

Františka Podaná.

V zájmu školy a obecnstva. Stává se zhusta, že rodičové školou povinných dítek buď z nevědomosti aneb ze zpučnosti vzpínají se zákonným trestům, jimiž dítky jejich ve škole stížený bývají. Je-li jim známo, že tělesně trestati učitelé dovoleno není, proč nechtějí věděti o kázeňských prostředcích dovolených, jako o stání v lavici a mimo ni, o zdržení dítky po škole a podobné? Víme ze zkušenosti, že

v podobných případech rodičové stěžují si do učitele u jeho představených anebo vyhrožují a nadávají mu. Uvedeme jeden příklad: Učitel nechal dva hochy po škole, poněvadž vybírali ptačích hnízd. Matka jednoho hochy přiběhla na učitele a dala mu „co proto“. Otec druhého doběhl si postěžovati ke členu místní školní rady, hostinskému, jenž již dlouho učitele v lásce má a který si koupil školní zákony (!) za tím účelem, aby jemu na paty šlapati mohl. Člen místní školní rady v osobě pana hostinského, vrazil nato do školní světnice, ostře na učitele před mládeží vyjel, aby hochy pustil ze školy, křiče při tom, že je tam větším pánem (!) než učitel a podobné, načež hochy mocí odvedl. Učitel podal v těchto dnech na oba žalobu sl. c. k. okres. trestnímu soudu v Turnově, jejíž vyřízení tím dychtivěji očekáváme, poněvadž podobné případy zhusta se naskytují a dovedou epidemicky se rozšířili.

Naše městské věžní hodiny, na kterých, když slunce zrovna nesvítí, nikdo nepozná kolik je hodin, budou prý co nevidět renovovány. Ciferník bude nově natřen, číslice a rafije nově pozlaceny. Těšíme se na to upřímně.

Pěkná vyhlídka pro řemeslnictvo. Ministerstvo spravedlnosti oznámilo vrchním státním zastupitelstvím, že všechna ministerstva byla požádána, aby veškeré erární potřeby objednala v trestnicích, aby se tedy připravily na hojně zakázky. A co dělají petice, které žádají právě opak?

Pro naše hospodyně. Jest známo, že zapotřebí k docílení chutného bouillonu mimo masa též různých druhů zelenin a p., že by ale hruška k sesílení chutě pomáhala, bude as méně známo. Dopisovatel „*Revue horticole*“ činil dostatečné pokusy a setkal se s vítaným výsledkem. Hruška v hovězí polévce vařená chutná výborně. — Zkusme to!

Rovnoprávnost. Pivovar hraběte Valdštýna na Klášteře u Mnichova Hradiště rozesílá též mimo sudů pivo láhvové, které se těší velkému odbytu. Vzdor tomu, že prodává se mezi českým obecnstvem, nemá pivovar jeho excelence hraběte Valdštýna tolik slušnosti, by mimo německých nápisů „*Excellenz Graf Wuldstein Wartenberg'sche Brauerei Munchengrätz*“ láhve tyto také českým občanům srozumitelným nápisem českým opatřil. Nebylo nám to divné za bývalého ředitele Prušáka, jehož celý kraj v blahé chová paměti, divíme se tomu ale za p. Brejchy, který platí za rozhodného našince.

Prodej školních knih. Bez ustání docházejí stížnosti, že někteří učitelé na školách národních prodávají školní knihy, jakož i jiné učebné pomůcky, čímž nejen že dotýčné živnostníky poškozují, ale i připravují se tím o vážnost, jaká stavu učitelskému přísluší. Ministr vyučování rozhodnutím ze dne 27. m. m. obnovil nařízení, kterým se učitelům na obecných a měšťanských školách prodej knih a učebných pomůcek naprosto zapovídá.

Petice proti a pro klid nedělní. Petice, jež podporují návrh Mengrův proti klidu nedělnímu, čítají podnes 18.000 podpisů: petice však za přísné setření nedělního klidu opatřeny jsou 360.000 podpisy.

* Vrchlabské tipy

• 26. 2. 2022 • ZIMA A ZEJMA V KRKONOŠÍCH

Exkurze pro širokou veřejnost zaměřená na sníh, leď, větry a vše, co dělá z Krkonoš hory s nejdrsnějším podnebím ve střední Evropě. Odpovíme na otázky, kdy je v Krkonoších léto, kolik spadlo lavin v Krkonošském národním parku, zda se vejde škola do závěje a kdy turista zmrzne. Bližší informace a přihlášky: Michal Skalka, mskalka@krnap.cz, 737 331 912

• 1. 3. 2022 • MASOPUSTNÍ OUTEREK

Tradiční masopustní průvod masek s doprovodným programem a občerstvením. Čtyři historické domky na náměstí Míru

• 3. 3. 2022 • ZE STĚN DO KRTKA – OBRAZOVÉ SBÍRKY MÍSTNÍCH FILANTROPŮ

Vernisáž výstavy soukromých obrazů českých krajinářů Julia Mařáka, Františka Kavána, Antonína Kalvody, Oty Bubeníčka a dalších, kterým byly inspirací také Krkonoše a Podkrkonoší. Uvádí Robin Böhnisch. KCEV Krtek od 18 hodin

Mise za návrat krále motýlů Apolla do Krkonoš právě začíná!

Český svaz ochránců přírody Hradec Králové a JARO Jaroměř v úzké spolupráci s dalšími partnery spouští v Krkonoších mezinárodní projekt *LifeApollo2020*, který je zaměřený na aktivní ochranu jednoho z největších a nejohroženějších motýlů Evropy – jasoně červenookého. Tato ambiciózní mise bude probíhat na české i polské straně Krkonoš, v Bílých Karpatech a rakouských Alpách.

„Jasoně červenooký je pro svou vzácnost a atraktivitu vnímán po celé Evropě jako ikona ochrany horské přírody,“ vysvětluje důvody podpory projektu ředitel *Krkonošského národního parku* Robin Böhnisch a doplňuje: „Podobně jako v České republice jasoně vymizel prakticky v celé Evropě, jeho početnost se snížila až o polovinu a bohužel nadále klesá, což navíc ještě může urychlit klimatická změna.“

Apollo se dříve vyskytoval ostrůvkovitě na mnoha místech na našem území, zejména na horách a v podhůří. „Jason je v Česku považován za funkčně vyhynulého, i když byl v 80. letech minulého století úspěšně repatriován do Štramberka, kde byli vysazeni motýli původem ze Slovenska. Populace se zde sice udržela dodnes, avšak i zde v poslední době povážlivě klesá,“ dodal Zdeněk Fric z *Entomologického ústavu Akademie věd ČR*.

Proč motýlí král Apollo? Jason červenooký (*Parnassius apollo*) nese ve svém vědeckém názvu jméno boha Apollóna, který má v řecké mytologii moc nad světlem, sluncem, uzdravením, proroctvím a také nad pastevectvím. Potřebuje totiž ke svému životu spoustu světla a vyhovuje mu, když se na jeho lokalitách výskytu pasou zvířata. Svým mizením z krajiny nám tedy tento citlivý motýl prorokuje, že příroda není v dobré kondici a je třeba jí pomoci. Motýlím králem je nazýván pro svou nápadnou velikost, atraktivitu a zbarvení královského hermelínu.

Stejný příběh se v různých podobách týká mnoha dalších hmyzích druhů. Nedávné studie dokazují, že hmyzu v posledních dekádách rapidně ubývá geometrickou řadou. Na vině je především úbytek stanovišť v důsledku lidské činnosti, zejména neudržitelných zemědělských postupů s rozsáhlým používáním pesticidů a chemických látek, opuštění tradičních způsobů hospodaření a pastvy, nepromyšlené nebo spontánní zalesňování a v poslední době také oteplování klimatu. „To má zásadní negativní dopad nejen na opylování rostlin, včetně zemědělských plodin a ovocných stromů, ale i na přežití celé řady druhů zvířat i samotného člověka,“ smutně konstatuje entomolog Karel Černý z Innsbrucku, který se již přes 30 let snaží nejen jasoně červenooké chránit v rakouských Alpách.

Celý projekt je tedy koncipován tak, že nemá pomoci jen jednomu konkrétnímu druhu, ale je zaměřený na ochranu a revitalizaci celých biotopů, kde jason funguje jako tzv. deštníkový druh. To znamená, že péče o něj a jeho biotop pomůže ochránit další citlivé druhy a jejich domovy. Svým charakterem by měl projekt zásadně zvýšit povědomí široké veřejnosti o důležitosti nejen motýlů a hmyzu v přírodě. Motýli totiž představují důležitou skupinu opylovačů a jsou vynikajícím indikátorem stavu přírodního prostředí, protože většina z nich je velmi citlivá na změny prostředí, stejně jako právě jason.

„*Mise Apollo* je naplánována oficiálně na 6,5 roku, avšak naše snahy a aktivity v této oblasti konečným datem na papíře samozřejmě neskončí. V současné době se projekt postupně rozbíhá, nejdříve bylo zapotřebí zažádat o všechna možná povolení a výjimky pro zvláště chráněné druhy, což se nám daří úspěšně. Státní i krajská správa vnímá projekt jako přínosný a fandí mu a velmi dobré vztahy máme také s Krkonošským národním parkem, který můžeme právem považovat za našeho partnera v projektu,“ uvedl David Číp, předseda ochranné skupiny JARO.

Na vybraných lokalitách bude prvním krokem vhodné nastavení přírodních podmínek tak, aby vůbec mělo smysl se o návrat jasoně pokoušet. „Čekají nás proto náročné vyřezávky náletových dřevin, obnova někdejších druhově bohatých stanovišť s využitím tradičních způsobů šetrného hospodaření člověka v krajině, včetně využívání vhodně nastavené pastvy,“ dodává Číp a pokračuje: „V současné době čekáme, až trochu opadne sníh, abychom mohli začít s vyřezávkami a vysazováním namnožených živých rostlin – rozchodníků.“

„Za účelem snahy o co největší zachování středoevropského genofondu tohoto motýla bude zásadní pokus o založení a stabilizaci nových pojistných populací,“ vysvětluje jeden z nejlepších evropských chovatelů motýlů Miloš Andres z ČSOP Hradec Králové, který sehrál klíčovou úlohu při záchraně vymírajícího okáče skalního v Čechách a chov jasonů bude mít na starosti.

Kromě jasoně míří tyto aktivity také na podporu dalších druhů. „Z motýlů bychom mohli jmenovat třeba modráška nejmenšího a lesního nebo soumráčníka čárkovaného a kriticky ohroženého soumráčníka žlutoskvřnného. Z rostlinného světa pak také vzácné a atraktivní orchideje jako třeba krušík tmavočervený, pětiprstka žežulník nebo prstnatec pleťový. Tím, že zlepšíme kvalitu stanovišť na dotčených lokalitách, bude kaskádovitě přibývat nejen hmyzu, ale i rostlin, ptáků a savců. Kvalitnější prostředí s sebou nese i vyšší biodiverzitu,“ uzavřel Miloš Andres.

Na pokusu o návrat motýlího krále do Krkonoš spolupracují kromě Českého svazu ochránců přírody a správy Krkonošského národního parku i odborníci z České společnosti entomologické, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a Slovenské státní ochrany přírody.

/KRNAP; foto nahuby.sk

28. 02. Cestovatelská přednáška
Radka Tkáčiková - Namibie
KC Kino ŽB/ 18.00 hod.

(IKS)

ŽELEZNICE – Sanace budovy muzea čp. 181

V loňském roce se podařilo konečně po neúspěšných výběrových řízeních vybrat kvalitní dodavatelskou firmu a provést první etapu statického zajištění budovy muzea, která je nemovitou kulturní památkou.

Vznikaly stále nové statické trhliny, které se zvětšovaly, docházelo k odpadávání omítek, některé expozice musely být přestěhovány. Trhliny byly způsobeny poklesem základů budovy i špatným odvodněním objektu. Proto došlo k podchytení a zesílení základů obvodové zdi i základů pilířů arkád, odkanalizování okapních svodů, muselo se provést i ztužení nadpraží arkád oboustrannými táhly. Nutná byla i oprava střechy hospodářského křídla, která byla v téměř havarijním stavu. Celá akce stála 3 292 791 Kč, z toho dotace od Královéhradeckého kraje činila 425 tisíc korun a z Programu regenerace MPZ od Ministerstva kultury 441 tisíc korun.

Restaurování muzejních předmětů

Koncem loňského roku jsme požádali o dotaci z dotačního programu Královéhradeckého kraje Kultura a památková péče – Podpora muzeí a galerií na restaurování cechovních pohřebních štítů a získali jsme finanční podporu ve výši 93 tisíc Kč. Celková cena restaurování byla 153 870,- Kč. Předmětem restaurátorských prací byl soubor 7 kusů cechovních pohřebních štítů. Jedná se o vzácně dochované exempláře, které jsou součástí většího celku cechovních předmětů. Tato velká cechovní sbírka patří k výjimečným v českých muzeích. Beze sporu se jedná o vzácně dochované předměty, proto byl velmi důležitý včasný restaurátorský zásah, aby nedošlo k dalšímu poškození a znehodnocení. Soubor výrazně dokumentuje historický vývoj, soudržnost, hrdost i bohatství cechů v Železnici a okolí. Cechovní štíty jsou instalovány v expozici *Cechy v Železnici*. Během následujících let nás čeká rekonstrukce místností v zadním traktu muzea. Tato a další tři expozice budou přebudovány a přizpůsobeny moderním požadavkům pro prezentaci muzejních sbírek. Expozice budou obohaceny o další exponáty z depozitáře a přizpůsobeny tak, aby dokázaly návštěvníka vtáhnout do svého historického světa. Všechny expozice v celém muzeu mají komentovaný výklad. Ten je přizpůsoben tak, aby návštěvník získal vědomosti z historie regionu, formou vzájemné spolupráce návštěvník – průvodce. Dostává různé otázky, hádanky nebo si některé činnosti i vyzkouší. Expozice *Cechy v Železnici* bude navazovat na expozici *Pěstování a zpracování lnu*, která je zahrnuta do edukačních programů muzea. Nejpočetnější cech v Železnici byl cech tkalcovský a mezulánický. Expozici lze zahrnout do rámcově vzdělávacího programu *Člověk a svět práce*.

/ Simona Hrabalová, správce muzea, *Železnický zpravodaj*

mnichovohradištsko

MNICHOVO HRADIŠTĚ –

Příběh anglického zajatce

Ačkoliv od konce druhé světové války uplynulo již téměř 77 let, stále se objevují nové informace a dosud neznámé skutečnosti z té doby.

Dozvídáme se o tom, jak lidé tehdy žili a jak odvážně se někteří z nich zachovali. Tyto zprávy jsou o to zajímavější, když se týkají našeho bezprostředního okolí, když se události odehrávaly v našem městě nebo vesnici, když se jich účastnili lidé, které jsme znali nebo jejichž rodiny známe.

Jedním takovým dosud neznámým příběhem je i příběh Brita Roberta Evanse, který prožil konec války v Mnichově Hradišti a jeho okolí.

Před časem se na paní Michalu Mydlářovou z Kláštera obrátil pan Cyril Evans z Velké Británie s prosbou, aby mu pomohla najít potomky rodin, které za druhé světové války pomohly přežít jeho otci Robertovi.

Ten už nežije a rodině zbylo pouze několik fotografií z tehdejší doby a záznam

některých Robertových vzpomínek. V jeho příběhu je však spousta otázek a nejasností, které přímo vyzývají k tomu, aby byly zodpovězeny a objasněny. Paní Mydlářová se s prosbou o pomoc obrátila na nás, pracovníky mnichovohradištského muzea.

Co tedy ze zasláných podkladů víme? V roce 1930 vstoupil tehdy 18letý mladík Robert Evans, rodák z Dinas Mawddwy ve Walesu, do britské armády. Sloužil ve Spojeném království, na Gibraltaru, v Číně, v Belgii a Francii. Zde ho v roce 1940 zastihla německá invaze. Jak známo, boje o Dunkerque skončily vítězstvím německé armády, britské a francouzské jednotky se však podařilo evakuovat na britské ostrovy.

To štěstí ale Bob neměl. V bojích poblíž Dunkerque byl v červnu zajat, v době, kdy se vracel z dovolené ve vlasti, kde se 7. května oženil.

Jako zajatec byl se svými kamarády nucen podstoupit vyčerpávající pochod do Lucemburska, později byli převezeni do Německa. V Německu a v Polsku v různých zajateckých táborech strávil více než čtyři roky.

Ze zaznamenaného vyprávění vyplývá, že v zimě 1944/45 během vyčerpávajícího pochodu Bob na polském území uprchl a dostal se až na Mnichovohradištsko. Pravděpodobnější se ale zdá být skutečnost, že k útěku došlo až na našem území při pochodu, ke kterému byli vězni a zajatci donuceni, když Němci evakovali tábory směrem na západ, ze strachu před blížící se Rudou armádou.

Je známo, že Mnichovým Hradištěm tyto průvody zajatců procházely kolem poloviny února 1945. Bob vzpomíná, že se mu společně s dalším zajatcem podařilo utéct v mrazivé noci a dostat se k jednomu hospodářství, kde mu poskytl jídlo a úkryt. Domníváme se, že se jednalo o mlýn Růtových v Dolní Bukovině. Jak dlouhý čas zde uprchlíci strávili, nevíme. Bob údajně pracoval ve mlýně a hospodář ho vydával za hluchoněmého. Když se jednou prozradil, byl prý přesunut na jinou práci – pracoval na zahradě, vedle níž byla kasárna a cvičiště německých vojáků. Zde ale narážíme na další nejasnost. Netušíme, kde to mohlo být, ani kdo další se podílel na pomoci uprchlíkům.

Další Bobova vzpomínka hovoří o tom, že v Mnichově Hradišti pracoval v kině umístěném v místní sokolovně. Kino údajně navštěvovali i příslušníci německé policie. Ač se to zdá být neuvěřitelné, o skutečnosti, že jakýsi uprchlý britský zajatec „razítkoval vstupenky v mnichovohradištském sokolském biografu“, se psalo v listopadu 1945 i v novinách *Svobodné slovo*. V tom, kdo mu v Mnichově Hradišti pomáhal, opět ale není jasno. On sám vzpomíná na rodinu Pravdových, vlastní i několik fotografií popsaných jako manželé Pravdovi. Podle mnichovohradištských pamětníků však osoby na fotografiích nejsou Pravdovi. Kdo to tedy je? A kdo jsou lidé označení na další fotografii jako majitelé kina?

Odpovědi na tyto otázky jsme se snažili zjistit, ale zatím neúspěšně. Nenašli jsme nikoho, kdo by o pobytu uprchlých anglických zajatců v Mnichově Hradišti měl nějaké informace, nenašli jsme žádné dokumenty a záznamy.

Jedinými doklady odkazujícími na tento příběh tak zůstávají dva dopisy, které zaslal v roce 1946 Robertu Evansovi Josef Růta, a dva novinové články informující o tom, že lidé, kteří pomáhali uprchlým britským zajatcům, byli v březnu

Výzva

Pokud můžete pracovníkům muzea v souvislosti s příběhem anglického zajatce nějak pomoci, ozvěte se prosím na tel. číslo 326 771 001 nebo na e-mailovou adresu: muzeum@mnhradiste.cz.

Pozná někdo z vás, čtenářů, kdo je na uveřejněných fotografiích? Mohli by na některé z nich být manželé Pravdovi?

1946 v Turnově ocenění zástupcem britského velvyslanectví. Mezi nimi je zmiňován i Josef Růta, mlynář z Dolní Bukoviny.

Příběh Roberta Evanse se nám tedy zatím doplnit nepodařilo. Přesto věříme, že nové skutečnosti se ještě objeví, budeme pátrat dál. Pokud někdo z vás, čtenářů, může k tomuto tématu přispět jakoukoliv informací nebo radou, velmi to uvítáme.

Na závěr ještě poznámka: Uprchlých anglických zajatců se v našem okolí skrývalo víc. Dva z nich ukrývali obyvatelé Veselé v chatě v lesíku u Jizery. I Robert Evans vzpomíná, že ho před koncem války vzal místní učitel (opět nevíme, kdo to byl) do jakési chatky, kde se skrývali jeho přátelé. On tam však nezůstal a vrátil se k Pravdovým a Růtovým (opět nejasnost – byl v Hradišti nebo v Bukovině?). Vrátil se tam, až když jel na kole kamarádům oznámit, že je konec války.

Mohla to být ta chata, kde se skrývali „veselští Angličané“?

/ Jana Dumková, Muzeum města Mn. Hradiště, Kamelot

jablonec

* Básně ve skle vás čekají v jabloneckém krystalu

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou připravilo autorskou výstavu české sklářské výtvarnice Dany Zámečnickové, jejíž díla jsou zastoupena v předních světových veřejných i soukromých sbírkách. Pod názvem *Země v oblacích* se skrývá specifická instalace připravená na míru muzejnímu krystalu.

České sklářství přineslo ve druhé polovině 20. století řadu inspirativních podnětů. Tím přelomovým bylo využívání skla jako materiálu k vytváření unikátních uměleckých děl rovnocenných s díly sochařů a malířů. Na iniciační projekty Stanislava Libenského s Jaroslavou Brychtovou a René Roubíčka navázalo několik generací absolventů ateliéru skla pražské *UMPRUM*, kteří dokázali překvapovat svět výtvarného umění dosud nevídanými ambiciózními kreacemi. Vedle dominující sochařské skleněné tavené plastiky se někteří vydali i směrem k malířství a prostorovým kompozicím. K nejoriginálnějšími z nich od počátků své umělecké dráhy patřila Dana Zámečnicková.

Dana Zámečnicková (*1945 v Praze) se v mezinárodním kontextu dokázala prosadit už v osmdesátých letech 20. století. Vždy se jí dařilo svébytným způsobem překračovat hranice mezi užitným a volným uměním, oprostít se od statického pojetí skleněného objektu. „Její práce se vyznačují výjimečným citem pro zachycení emocí a nálad okamžiků, až magickou přitažlivostí příběhů, které sdělují nikoliv doslovně, ale přesto srozumitelně, a výtvarnou suverenitou. Nevytváří „jen“ objekty, komponuje jedinečné básně ve skle, což ji odlišuje od všech ostatních“, uvedl kurátor výstavy Petr Nový.

Dana Zámečníková ze svého specifického umu nic neztratila ani v následujících desetiletích. Odvážila se však i do vod, kde by jiní možná utonuli. Neopustila jí touha objevovat, zkoušet nové postupy a technologie, přijímat výzvy. Přesto je vždy excelentní vypravěčkou, jež dokáže udržet zemi v oblacích, jinými slovy spojit racionálně vystavěný příběh s výtvarným podáním, které bere dech. Zůstala výjimečnou a osobitou výtvarnicí v českém, ale i mezinárodním kontextu.

Dana Zámečníková absolvovala fakultu architektury ČVUT a ateliér scénografie prof. Josefa Svobody na VŠUP v Praze, mezi lety 1969–1971 působila v libereckém architektonickém studiu *SIAL* a od roku 1972 je ve svobodném povolání.

Jablonecká výstava představuje výběr z jejích prostorových kompozic upravených přímo pro jedinečné prosklené prostory muzejní přístavby. Vznikla tak neopakovatelná instalace, která láká k poznání barvitého světa autorčiny představivosti. „Krystal je ideálním výstavním místem pro speciální projekty jako je tento,“ uvedla ředitelka Milada Valečková.

**KLUB
Na RAMPĚ**

STŘEDA
2. 3. 2022
19:00 hod.

OMÁN - NA SOUŠI I POD VODOU >

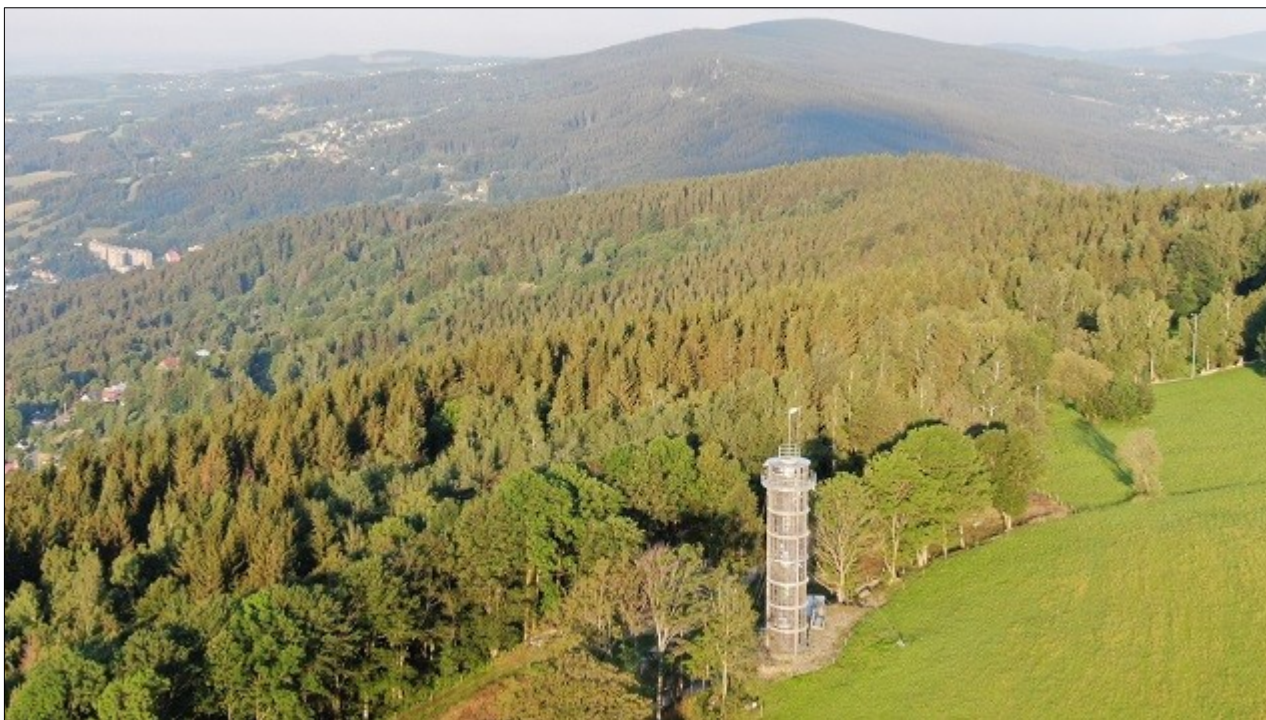
Architekturu, trhy, hory, pouště, potápění, život pod vodou přiblíží podvodní fotograf Michal Černý.

Maják Járy Cimrmana, otisk stopy českého génia

Maják Járy Cimrmana stojí v obci Příchovice u historického stavení U Čápa nedaleko Kořenova v Jizerských horách. V těsné blízkosti rozhledny i stojí Muzeum Járy Cimrmana.

Podle výpovědí pamětníků Cimrman během svých toulek liptákovským okolím pomýšlel na vztyčení „věže, ne nepodobné té pařížské“. Na památku Mistrovu neomezenému rozhledu a nehynoucí slávě byl tento Maják Járy Cimrmana vztyčen roku 2013.

Výstup na rozhlednu v nadmořské výšce 801 metrů čítá 105 schodů. Rozhledna vznikla podle projektu profesora architekta Martina Rajniše a je skvělou ukázkou takzvané přírodní architektury. Postavena je z borového dřeva. Její originální konstrukce je velmi vzdušná a svou siluetou skutečně připomíná maják. Vyhlídková plošina je ve výši 18 metrů a rozhled a dohled je odtud vskutku netušený. Na ochozu majáku navíc vznikla netradiční venkovní galerie.

Poblíž ležící Cimrmanovo muzeum, které je jediným oficiálním muzeem tohoto génia, dobrodruha, cestovatele a vynálezce, bylo otevřeno v létě 2013. Exponáty pocházejí z Mistrovvy pozůstalosti a uchovávaných památek na jeho pobyt v tomto kraji. Je v něm umístěna značná část předmětů a vynálezů Járy Cimrmana donedávna přechovávaná v depozitářích společnosti a Divadla Járy Cimrmana v Praze.

Významná část sbírek vznikla také díky vzácným darům od občanů z širokého okolí. V pokladně muzea je také možné si zakoupit jedinečné suvenýry, originální výrobky tohoto kraje nebo také občasník Světlo majáku.

Masopustní průvod
1. března 2022
20. ročník

Sraz masek před tanvaldskou radnicí
– odchod průvodu v 15,00 hod.

Nachystejte si písně, ozvučte se nástroji, trumpetkami, bubínky,
pokličkami, kastrůlky, řehtačkami a jinými rámusidly

Průvod masek Tanvaldem

Připravte se v Krkonošské a postranních ulicích !!! Přijdeme pobejt, ochutnávat a koštovat...
Masopust vrcholí a tento den má člověk jíst a pít co nejvíce, aby byl celý rok při síle

Těšíme se na setkání s Vámi !

Srdečně Vás zve KČT Tanvald

*** Čtveráčkovi v Malé výstavní síni**

V pátek 25. února se slavnostní vernisáží od 17 hodin zahájí nová výstava v Malé výstavní síni v Liberci. Karel a Michael Čtveráčkovi předvedou výstavu fotografií *Z Papíráku*. Ta potrvá do 24. dubna.

„Papírák“ je místo plné kontrastů architektonických, estetických i sociálních, a proto se stalo přirozeným místem pro street art, pro netradiční výtvarné počiny nejen na ulici, ale i v barech, kavárnách, hospůdkách. Fotografie Karla Čtveráčka a Michaela Čtveráčka, otce a syna, vystihují neopakovatelnou atmosféru této lokality. Generační rozdíl, různý pohled na „Papírák“, odlišný technicky fotografický přístup vytvořily jedinečnou výstavu, která mapuje „liberecký Bronx“.

Karel Čtveráček pracuje s celkem i detailem, kontrastem, a tím vznikají zajímavá zátiší.

Michael Čtveráček zachycuje „Papírák“ z nadhledu, a to doslova, neboť pro svůj fotografický záznam použil dron – fotografie dokreslují celkový stav, situaci místa, pohled z výšky skvěle podtrhuje jedinečnost, roztržitost, prázdnotu, marnost...

Fotografie se stávají protipólem detailů, a tím vzniká ucelený pohled na toto bizarní místo.

Karel Čtveráček léta systematicky mapuje libereckou historickou i současnou architekturu, veřejný prostor, umělecká díla, kulturní dění. Fotografoval pro Divadlo F. X. Šaldy, Oblastní galerii i statutární město Liberec, podílel se na archivu města. Sedm let vydával Ročenky liberecké architektury, které zachycovaly proměnu města, fotografie byly doplněny texty významných architektů, teoretiků umění, památkářů. Založil Malou výstavní síň, která byla po mnoho let nedílnou součástí liberecké kultury.

Michael Čtveráček je znám nejenom jako fotograf, ale i jako typograf, fotoeditor, produkční a kurátor výstav. V současnosti je fotografem Národního památkového ústavu, vytváří časopis *Fontes Nissae / Prameny Nisy* a též působí jako výtvarník a grafik v obnovené Malé výstavní síni v Liberci. Má za sebou řadu samostatných i skupinových výstav. (Jitka Mrázková, SM Liberec)

*** Liberecká Oblastní galerie má dvě nové výstavy. Na jedné s výtvary Blanky Kirchner, liberecké rodačky a proděkanky zdejší univerzitní fakulty umění a architektury, je základním prvkem text a nejde o konečnou verzi. Do podoby výstavy nazvané *Dvojtečka* se mohou zapojit i návštěvníci galerie. Dominantní částí druhé výstavy je filmový snímek *Nedokončený milostný dopis* od Jiřího Žáka, který přibližuje kdysi blízký vztah Československa, potažmo Česka, se Sýrií, informoval server *Genus*.**

*** Liberecké muzeum ovládl *Sklo bez hranic* a *Sen o zahradě***

Výstavu, která představí v rozsáhlém souboru originální sklářská díla vytvořená v průběhu loňského XIV. mezinárodního symposia IGS v Novém Boru, zahájilo Severočeské muzeum v Liberci. Další nová výstava, kterou je možno si v libereckém muzeu prohlédnout představuje tvorbu známého fotografa Josefa Sudka.

Expozice *Sklo bez hranic* přiblíží práce 45 umělců z České republiky a z 13 dalších zemí, kteří v dílnách devíti regionálních novoborských sklářských podniků a v odborných školách v Novém Boru a v Kamenickém Šenově vytvořili svá díla. „Mezi autory vystavených děl totiž nejsou pouze zkušení sklářští

výtvarníci, případně studenti nebo nedávni absolventi sklářských škol, ale také umělci a umělkyně působící v oborech architektury, malířství, sochařství, designu a poněkud překvapivě i v oblasti módy a hudby,“ upřesnil náplň výstavy kurátor výstavy Oldřich Palata. Návštěvníci se tak mohou těšit na skleněné objekty známých umělců, jako jsou například František Skála nebo Kurt Gebauer.

Zajímavá a inspirativní výstava, pořádaná pod záštitou hejtmána Libereckého kraje Martina Půty a jeho náměstkyně pro kulturu Květy Vinklátové, je jako součást programu Křišťálové údolí příspěvkem Severočeského muzea k letošnímu Mezinárodnímu roku skla vyhlášeného Organizací spojených národů.

„Sklářství je obor spojený se zdejším krajem již po celá staletí. Jeho věhlas se dávno rozšířil do celého světa, a právě výstava uměleckých prací vzniklých během novoborského symposia ukazuje různé pohledy na český i zahraniční přístup k tomuto uměleckému oboru. Věřím, že naláká do Severočeského muzea mnoho návštěvníků, kteří budou moci ocenit, jak pestrý a mnohotvárný je svět skla,“ řekla Květa Vinklátová, náměstkyně hejtmána.

Výstava *Sklo bez hranic* potrvá do 15. května 2022.

Druhou výstavou, kterou lze v muzeu zhlédnout, je vzpomínka na legendárního fotografa Josefa Sudka. Je spojením Sudkových fotografií ze sbírky PPF Art se sbírkou Severočeského muzea zahrnující i portréty fotografa od jeho kolegů. Kromě oblíbeného motivu zahrady se na výstavě návštěvníci setkají i se zátiším a menšími formáty tzv. „privatissim“, fotografií coby poznámkou k pozdější tvorbě. Mistr neopakovatelné atmosféry, jehož fotografie nepřestávají fascinovat, se takto rozsáhlou výstavou vrací do Liberce po dlouhých 56 letech. Josef Sudek měl ke konci svého života i vazby na založení legendární Malé výstavní síně v Liberci, jejíž otevření byl v roce 1975 přítomen a kde pronesl památný proslov.

Výstava Sen o zahradě připomíná nejslavnější období Sudkovy tvorby od 40. let až do 70. let 20. století, kdy se věnoval šerosvitným zátiším, sérii fotografií ze zahrady architekta Otto Rothmayera, a kdy tvořil mj. cyklus Okno mého ateliéru. „Ceněná zátiší i skrumáže předmětů z cyklu Labyrint jsou také svým způsobem poetické malé zahrady předmětů, a tak se na výstavě mohou diváci těšit na osobitou a neopakovatelnou atmosféru černobílých kontaktních fotografií, které Josefa Sudka proslavily po celém světě,“ dodal k výstavě její kurátor Luděk Lukuvka k výstavě upřesnil: „Severočeské muzeum má tu čest představit unikátní kolekci sbírky PPF Art a Kabinetu fotografie ve výběrovém průřezu Sudkovy fotografické tvorby. Sbírkou PPF Art je největší soukromou sbírkou české i slovenské fotografie u nás. Fotografie Josefa Sudka tvoří od roku 2000 její jádro, kolem kterého časem přibyly další akvizice významných Sudkových současníků i následovníků. Nicméně Josef Sudek svou poetickou tvorbou stále fascinuje generace fotografů i milovníků fotografie.“

Výstava Sen o zahradě potrvá do 29. května 2022.

Severočeské muzeum v Liberci má otevřeno denně kromě pondělí od 10.00 do 19.00 hodin. Do 30. dubna 2022 je vstup do Severočeského muzea v Liberci zdarma. (Jan Mikulička, Liberecký kraj)

Liberecký
MASOPUST

Neděle 27.2.2022
10-15 h. nám. Dr. E. Beneše

dobrá muzika
spousta jídla a pití
bohatý masopustní trh
pravá krkonošská zabíjačka
od 10.30 masopustní průvod městem
rej masek

více na
www.trhyvliberci.cz

Horská lokálka vozila textil, papír i poutníky za zázrakem

Malebnou horskou tratí ohraničenou strmými svahy Jizerských hor je šest a půl kilometru dlouhá lokálka z Raspenavy do Bílého Potoka pod Smrkem. Stejně jako mnohé další trati, i tato sloužila k dopravě výrobků z místních továren. Dnes, po více než sto dvaceti letech od zahájení provozu, slouží především pro osobní dopravu.

„Dnes slouží tato trať osobní a turistické dopravě, ale historicky byly důvody k jejímu zřízení hospodářské. Dokladem potřeby nákladní dopravy je řada historických továrních budov, které podél trati jsou,“ uvedla Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch Libereckého kraje. Na horním toku řeky Smědé se nacházely přádelny, koželužny, tkalcovny a výroby papíru. Objem zboží, které bylo do té doby přepravováno koňskými povozy, stále narůstal, a tak byl v květnu 1900 zahájen provoz na takzvané Wittigtalbahn – podle německého názvu řeky Smědé Wittig.

Po druhé světové válce se rozšířilo využití zprvu průmyslové trati o přepravu osob. Tu využívali nejen turisté mířící do Jizerských hor, ale také poutníci, jejichž cílem byl kostel Navštívení Panny Marie v Hejnicích, proslavený legendou o uzdravující panně Marii.

Oblast mezi Raspenavou, Hejnicemi a Bílým Potokem je plná zajímavých míst, věcí a lidí. V bílopotocké budově bývalé textilní továrny Karla Bienerta se v současné době nachází Jizerskohorské technické muzeum. Uvnitř se nalézají původní strojovna a kotelna z roku 1907, ale také expozice textilní výroby a výstava leteckých motorů včetně leteckého trenažeru TL-29 Delfín.

Milovníci dobrého jídla by neměli opomenout návštěvu řeznictví Karla Kloučka v Raspenavě. Některé z Kloučkových výrobků se pyšní titulem Regionální potravina. Dámám lze v témže městě doporučit výpravu do firmy, která se zabývá ekologickým pěstováním rostlin, především levandule, a jejich zpracováním.

Mezi produkty Jizerské Levandulovny se nalézají květinové vody, sirupy, soli do koupele, čaje, vonné paličky, vonné pytlíčky, polštáře nebo hnízda pro miminka.

Výborné jsou také koláče a další pečivo hejnické pekárny.

Z Bílého Potoka si lze domů odvézt keramické výrobky z Keramiky Strunovi nebo pořídit kolébku od Antonína Hanuse. Jeho web je www.kolibky.cz.

Tato linka se skvěle hodí turistům, kteří se chystají na přechod Jizerských hor z Bílého Potoka přes Frýdlantské cimbuří nebo z Hejnic přes Štolpišské vodopády. Výzvou pro cyklisty pak může být výjezd z Bílého Potoka na Smědavu.

/ Jan Mikulička

náš jubilant

František Balatka

*** 10. 8. 1910 Hrubá Horka, † 27. 2. 1945 Lovosice**

František Balatka syn truhláře Ladislava Balatky a Františky, rozené Dubské. Obecnou a měšťanskou školu vychodil v Železném Brodě. V letech 1925 – 1929 vystudoval učitelský ústav v Jičíně. Po studiu nastoupil jako výpomocný učitel na obecné škole v Horním Litvínově. Od podzimu roku 1931 působil jako prozatímní a definitivní učitel v obecné škole v Komořanech. V červenci 1936 se oženil s Anselmou Wawerkovou, dcerou řezníka Adolfa Wawerky z Komořan a Veroniky, rozené Hrabákové. V roce 1937 absolvoval kurs pro přípravu učitele pro měšťanské školy v Hradci Králové. V roce 1938, po zabrání pohraničí, byl nucen jako český učitel z Komořan odejít. Ubytoval se společně s manželkou u svých rodičů v Hrubé Horce a začal učit na obecné chlapecké škole v Železném Brodě. V únoru 1939 se jim v Semilech narodila dcera Irena. Rodný dům začal být pro tolik lidí těsný, a tak se jeho manželka s dcerkou vrátila ke svým rodičům do Komořan.

V té době byl již František Balatka zapojen do odbojové činnosti na Železno-brodsku. Měl významný podíl na rozšiřování letáků, a to nejen ve svém okolí, ale i mezi Čechy a německými antifašisty v Komořanech, kam občas za rodinou dojížděl. Přihlásil se do *Vlajky*, aby získával přímé zprávy, navázal styk s lidmi blízkými gestapu a přinášel svým spolupracovníkům od nich neocenitelné informace. 4. července 1941 byl poprvé zatčen pro podezření z tištění a rozšiřování letáků a příprav k vytvoření odbojové organizace. Dvanáct týdnů na něm jičínské gestapo vyzvíдалo zprávy o odbojové činnosti, ale marně. Propuštěn byl 27. září 1941. Po návratu z vězení pokračoval v ilegální práci. Finančně podporoval perzekuované osoby. Po politické stránce převzal organizování v okrese Železnobrodském a Jablonecko-tanvaldském, protože vlastnil propustku pro Sudety i ostatní území Říše.

Krom toho zjišťoval politicky podezřelé a vůbec nespolehlivé osoby české národnosti, pokud spolupracovaly s gestapem v Jičíně. Měl na starosti hospodářské poměry Němců v Jabloneckém a Tanvaldském okrese, včetně otázky pozdějšího převzetí majetku Němců a kolaborantů ve prospěch nového československého státu. Počítalo se s ním jako s předsedou budoucího ONV. František Balatka opakovaně neobstál při povinné zkoušce z němčiny, byl zbaven učitelského místa v Železném Brodě a 6. března 1944 dán k dispozici Úřadu práce. Velmi krátce byl zaměstnán u firmy P. Najman v Malé Skále a pak pracoval u podporovatele odbojového hnutí i člena okresního výboru Josefa Nejedlého na Pelechově, až do svého druhého zatčení 1944. Prozrazením činnosti Ústředního národního revolučního výboru byla také prozrazena činnost Františka Balatky a byl uvězněn gestapem Jičín 23. srpna 1944. Byl vězněn v Kartouzích u Jičína, v Terezíně, Flossenbürgu, Litoměřicích a v Lovosicích. Byl zařazen do pracovního komanda „Elsabe“ v podzemní továrně *Richard I.* František Balatka zemřel 27. února 1945, pravděpodobně na epidemii skvrnitého tyfu, kterou byl tábor v Lovosicích zamořen. Památku Františka Balatky připomíná ulice po něm pojmenovaná v Železném Brodě – Trávníkách a pamětní deska ve vestibulu bývalé chlapecké školy (dnes budova „B“) na náměstí 3. května tamtéž. Rád bych, alespoň touto cestou, poděkoval vnučce Františka Balatky, paní Ing. Vladimíře Lůžkové, za důležité připomínky k životu jejího dědečka.

/ David Řeřicha, Železnobrodský zpravodaj

za humny

MLADÁ BOLESLAV – Po náročné rekonstrukci začne od úterý 2. března sloužit veřejnosti krytý bazén v sokolovně ve standardním celodenním režimu. Ve všední dny bude určen v době od 6:00 do 8:00 pro veřejnost, od 8:00 do 14:00 pro potřeby škol a od 14:00 do 22:00 opět pro veřejnost. O víkendech bude vždy od 8:00 do 22:00 určen pro plavání veřejnosti. Nově rekonstruovaný krytý bazén s pěti plaveckými dráhami má maximální kapacitu 66 lidí v danou chvíli. V základní ceně je zahrnuta možnost využít i vířivku a parní komoru.

Základní cena vstupného je na základě rozhodnutí rady města pro dospělého 80 Kč na hodinu, 120 Kč na 90 minut a 150 Kč na tři hodiny. Tři hodiny je také maximální doba, po kterou mohou návštěvníci v bazénu zůstat. Děti do 110 cm výšky mají vstup zdarma. (Pavel Šubrt, SM Mladá Boleslav; foto Zdeněk Kolín)

**MLADÁ BOLESLAV –
Lidé mohou v muzeu navštívit
pracovnu Václava Klementa**

V úterý 1. března se v Muzeu Mladoboleslavsko uskuteční vernisáž k zahájení dlouhodobé výstavy Pracovna Václava Klementa. Díky Středočeskému kraji získalo muzeum do svého sbírkového fondu velmi zajímavý soubor - vybavení soukromé pracovny Václava Klementa, spoluzakladatele firmy Škoda Auto. Jedná se o velmi hodnotnou ukázkou zakázkového nábytku z počátku 20. století. Instalace nábytku je doplněna i o další předměty spojené s osobností Václava Klementa. Setkání v pracovně se uskuteční v 17 hodin.

Pracovna Václava Klementa

Muzeum Mladoboleslavsko - dlouhodobá výstava - vernisáž 1.3. 2022 v 17 hodin

MUZEUM
MLADOBOLSLAVSKA
www.muzeummb.cz

Středočeský kraj

Staroměstské náměstí - Hrad 1
Mladá Boleslav
9.00 - 17.00 (úterý - pátek)
9.00-12.00, 12.30-17.00 (sobota, neděle)

pozdní sběr

SEMILY –

**MASOPUST
V SEMILECH**

OD 10.00
DO 12.00 HODIN

MASOPUSTNÍ OBČERSTVENÍ V MÍSTĚ ZATÍSTĚNO!
MASKY VÍTANY
27.2.2022
KOMEŇSKÉHO
NÁMĚSTÍ

PORÁDÁ CERJUS SEMILEŇSKÝ & PŘÁTELÉ
ZA PODPORY MĚSTA SEMILY

NOVÝ BOR –

Sklářské muzeum Nový Bor
Vás zve na vernisáž
výstavy **ILJA BÍLEK**

v pátek **25. 2. 2022**
od 16 hodin

výstavu zahájí
pan **Ján Gajdušek**

nám. Miru 105
473 01 Nový Bor
www.glassmuseum.eu
www.iljabilek.com

Pavel Rychtařík

trosečník – kulturně-společenský e-zin * vydavatel a redaktor: M. Fefík Podobský
fefik.sorry@seznam.cz * nechcete-li e-zin dostávat, dejte vědět!
všechna čísla naleznete na internetu: *knihovna.jicin.cz/regionalni-zpravodaje*

Turnov a Odborná škola pro broušení a rytí drahokamů

Ilona Horáková

Založení odborné školy pro broušení drahokamů v Turnově v roce 1884 vycházelo z faktu, že v tomto kraji mělo broušení drahokamů mnohasetletou tradici. Rakouská monarchie zakládala odborné školy v místech, kde již mělo tradici nějaké řemeslo, aby tak podpořila jeho další rozvoj. Oblast Turnovska a nejbližšího okolí byla po staletí bohatým nalezištěm drahých kamenů, které zpracovávali místní kamenáři. Kamenářský cech byl dle písemných pramenů založen v Turnově až v roce 1715. I když lze předpokládat již starší tradici broušení drahých kamenů místními řemeslníky, pravděpodobně se nejednalo do 17. století o významnější odvětví. Brusiči zpracovávali nejen surovinu domácí, ale i zahraniční.

V okolí Turnova se nachází acháty, karneoly a olivíny. Jako nejvýznamnější naleziště se uvádí v turnovském kraji Kozákov, Tatobity a Železnice. Kromě výše zmíněných drahokamů stal se ale pro brusičství v Turnově nejdůležitější surovinou český granát. (...)

Kontinuálně se v této oblasti broušil granát od počátku 18. století.

Vedle městských brusičů, sdružených do turnovské konfraternity, si broušením drahých kamenů přilepšovali k živobytí i sezónní brusiči, převážně rolníci. (...)

Jak uvádí Vladimír Bouška (ve sborníku Granát), jestliže v 17. století je vedoucím střediskem brusičství ještě Praha, tak o sto let později již dominuje Turnov, vedle něhož jsou hlavními centry broušení nedaleký Malý Rohozec a Rovensko pod Troskami.

Největší obliby se šperk s českým granátem dočkal v 19. století, čemuž odpovídal i rozmach granátového průmyslu. V 90. letech 19. století granátový průmysl zaměstnával na Turnovsku přes 10 tisíc osob. V souvislosti s brusičstvím se záhy rozvinul na Turnovsku další obor – zlatnictví. Použití českého granátu ve špercích a k výzdobě uměleckých předmětů se datuje dle odborné literatury v českých zemích již do období středověku. (...)

Během 19. století kulminovala poptávka po českém granátu, který se stal jedním z nejoblíbenějších šperkařských kamenů. Od 80. let 19. století se většina výroby a distribuce šperků soustředila do velkých firem, které zaměstnávaly desítky dělníků a dělnic, dodávaly jim strojově lisované rámečky i kameny. Ke konci 19. století, ještě před *Zemskou jubilejní výstavou* roce 1891, kde byla například odborná škola pro broušení drahokamů v Turnově mimo jiné chválena za ladné uspořádání granátových šperků, se začal projevovat postupný úpadek granátového zboží. Jeho obliba v posledním desetiletí 19. století klesala a tento stav trval ještě na počátku 20. století. Velká konkurence nutila firmy, pokud se chtěly prosadit na trhu, snižovat ceny. Toho se firmy snažily docílit použitím levnějších materiálů. Místo drahých kovů se granát začal zasazovat do slitin obecných kovů jako tombak a mosaz. (Živnostníci nejčastěji zasazovali granát

pouze do 6 karátového zlata, které černalo.) Tato snaha po snížení nákladů a větším zisku se odráží rovněž na nekvalitních výbrusech granátové suroviny, které podle Miroslava Cogana způsobovaly svou prací nekvalifikovaní dělníci. Na Turnovsko dojížděli cizí obchodníci, kteří přidělovali venkovským dělníkům surové kameny, které pak opracované vykupovali a právě tato levná pracovní síla, jak již bylo zmíněno, podle Cogana devalvovala práci stálých kvalitních brusičů. (...)

Pokles poptávky po granátovém šperku pochopitelně znamenal nedostatek práce a zájem o brusičské řemeslo se snížil. To mělo nakonec za následek i nedostatek nových kvalifikovaných sil a granátový průmysl se tak dostal do bludného kruhu. O nekvalitní zboží byl u majetnějších vrstev malý zájem a chudší dávali přednost skelné kompozici. Dalším faktorem, který měl podíl na poklesu poptávky po českém granátu, byla i měnící se móda. Staré vzory, které se „udržovaly v obchodní nabídce i půl století“ přestávaly být aktuální. Bylo tedy potřeba přinést nové vzory, aby granátový šperk přestal být „především sériovým průmyslovým zbožím“, jak tomu bylo podle Dany Stehlíkové v 19. století.

A právě odborná škola v Turnově měla rozhodující podíl na znovuoživení oblíbenosti zboží s českým granátem. Během úpadku si totiž zachovalo granátové zboží řemeslnou kvalitu díky odborným školám a větším zlatnickým firmám v Praze. Pražská živnostenská komora podporovala účast firem a uměleckých škol na výstavách a díky tomu se i v tomto období setkáváme s klenotnickými výrobky vysoké kvality. *Odborná škola pro broušení a rytí drahokamů*, založená v roce 1884 v Turnově pro podporu místního brusičského průmyslu, ukazovala cestu ven z bludného kruhu turnovským živnostníkům. Škola se téměř od počátku zabývala zpracováním granátové suroviny a výrobou šperků s tímto drahokamem. Granátový šperk tak můžeme sledovat napříč všemi vývojovými epochami školy.

Jako první vyučoval výrobu granátového šperku od roku 1890 Alfred Bergmann, který je v rozpisu vyučujících zapsán jako odborný učitel granátového zlatnictví. Překonání krize a opětovný nárůst poptávky po granátovém zboží zaznamenáváme na počátku 20. století. V článku z roku 1904, referujícím o lipském veletrhu, autor cituje lipský *Journal der Goldschmiedekunst*, kde se uvádí, že u granátového zboží „lze s potěšením konstatovati, že tomuto průmyslu který upadal, dostalo se čilého vzpružení a docházel na trhu značné pozornosti. Jest viděti, že granátovému zboží v úpravě jež modernímu slohu odpovídá - tedy skutečný granátový šperk - razí se půda a oblíba jeho u obecnstva zase přichází k platnosti.“

Postupně byla největší krize překonána a granátový šperk opět získával popularitu, i když jeho oblíba už nedosáhla masovosti, která byla příznačná pro 19. století. Turnovská škola zaznamenala úspěch s kolekcí granátových šperků, které vystavovala v Londýně v roce 1906 jako součást kolektivní výstavy výrobců granátového zboží. Tuto výstavu v Londýně uspořádala pražská obchodní živnostenská komora ve snaze prospět granátovému průmyslu a zajis-

tit odbyt českému granátu na mezinárodních trzích. Část šperků, které škola zaslala do Londýna, se dodnes nachází v historické sbírce školy. Cenným obrazovým materiálem jsou dobové fotografie celé kolekce v archivu turnovského muzea. Tento mezinárodní úspěch, na němž se škola spolupodílela, zaznamenávají i dobové odborné listy. Například Karel Schober ve svém článku o vývoji českého granátu v *Klenotnických listech* píše, že když se pražská komora v roce 1906 zúčastnila výstavy v Londýně s kolekcí výrobců granátových šperků, „výstava tato měla pronikavý úspěch a brzo bylo lze znamenati opět značnější ruch ve vývozu tohoto českého šperku.“

Je zřejmé, že turnovská škola hrála důležitou roli v návratu ke kvalitnějšímu řemeslnému zpracování granátové suroviny a spolupodílela s tím na znovuoobnovení úrovně klenotnického zboží s českým granátem. K překonání krize přispěla i reforma puncovníctví (byla zavedena ministerstvem financí 21. prosince 1906). Nárůst vývozu zboží s českým granátem zaznamenáváme po roce 1907, kdy se díky reformě puncovníctví otevřela granátovému šperku nová odbytiště, a to především v Americe. Také londýnský trh žádal si výrobků s českým granátem.

Broušení granátové suroviny i dalších drahých kamenů zůstalo na Turnovsku na přelomu 19. a 20. století důležitým výrobním odvětvím. Kromě zpracování drahých kamenů se rozvíjela i výroba jejich imitací ze skla. Mezi tradiční se řadila imitace českého granátu jejíž výrobu kamenáři na Turnovsku zavedli „po vzoru Benátčanů“. Přesto hlavním odvětvím zůstávalo zpracování polodrahokamů a drahokamů domácích i zahraničních.

K největšímu rozvoji brusičských závodů došlo po zrušení cechů v roce 1859. Během 19. století se výroba postupně více mechanizovala. K nejstarším závodům na Turnovsku patřila brusírna rodiny Durychovy, založená Ferdinandem Durychem v roce 1881. Mezi nejvýraznější osobnosti turnovského průmyslu tohoto odvětví, který se zasloužilo jeho rozvoj, se řadí František Šlechta, průmyslník, jehož závod patřil k nejúspěšnějším. Byl místním mecenášem, spoluzakladatelem turnovské školy pro broušení drahokamů, jejímž příznivcem zůstal po celou dobu svého života.

Řada turnovských podniků se dokázala prosadit i mimo domácí půdu. Nejúspěšnější podniky svoje výbrusy vyvážely na zahraniční trhy. Zmiňovaná tradice výroby imitací drahokamů pokračovala i ve 20. století. Brusírny vyráběly syntetické kameny a skelné kompozice.

Výroba umělých drahokamů ze skla se zde objevila po první světové válce, když se s novou poválečnou módou staly populárními nepravé šperky. Na tuto poptávku reagovaly svojí výrobou i místní závody. Mezi nejžádanější artikl patřil především šaton. Řada průmyslníků v Turnově kromě výroby polotovarů pro nepravé šperky vyráběla rovněž samotnou bižuterii, která byla určená převážně na vývoz. (Mezi továrny v Turnově, které zabývaly se výrobou bižuterie a skleněného zboží, patřily *Belda a spol.*, závod Dr. Josefa Plíhala, dále *Brusírna umělých drahokamů a perlí* a Jan Flégr, který vyráběl veškeré odstíny ke zhotovení šanonů a bižuterie.)

Přes rozkvět výroby nepravých šperků v Turnově, rozhodující podíl na produkci bižuterního zboží zůstával v tradiční oblasti - na Jablonecku. Pro tento kraj na severu Čech byla typická výroba ozdobných skleněných perel, korálí a knoflíků. Postupně se tyto polotovary staly základem nového šperkařského odvětví, pro něž se používalo označení „norimberské“ nebo „benátské zboží“, vídeňské úřady se neúspěšně snažily zavést termín *quincaillerie*, zdomácněl až další název přejatý z francouzštiny – *bižuterie*. Nakonec se ujalo označení *gablonzer Ware - jablonecké zboží*.

K hlavnímu výrobnímu artiklu jabloneckého průmyslu, skleněné bižuterii, a k výrobě jejich polotovarů, se přidružila i výroba kovové bižuterie, která přetrvává dodnes.

Na stoupající poptávku po bižuterním zboží reagovaly i závody na Turnovsku, které vedle tradičního odvětví brusičského, ryteckého a zlatnického rozšířily svou produkci rovněž o výrobu kovové bižuterie. Nová výroba přinášela potřebu nových oborů a znalostí nových výrobních postupů, které se dosud vyučovaly v jablonecké škole, která vychovávala „pasíře, rytce, cizeléry i odborníky zvládající nové technologie jako galvanizování, galvanoplastiku apod.“

Přestože škola v Turnově reagovala na tuto poptávku pružně zaváděním nových oborů, tato její snaha se nesetkala s velkým ohlasem. Jak pasířský obor, tak i broušení diamantů bylo ukončeno do dvou let od svého otevření pro nedostatek zájemců o studium.

Školu v Turnově čekala po roce 1920 první větší krize. Tradiční řemesla jako kamenářství a brusičství ustoupila do pozadí a úbytek zájemců o tradiční řemeslo se projevil malým počtem žáků hlásících se ke studiu. Situace se stala kritickou ve školním roce 1923/24, kdy hrozilo uzavření školy, způsobené nízkým počtem zájemců o studium.

Zlatnictví mělo být převedeno do Prahy a ostatní obory se měly přičlenit k nově zakládané sklářské škole v Železném Brodě, což bylo ovšem podmíněno souhlasem ředitele Antonína Karče, který tento návrh nepodpořil. Kromě vedení školy se pro její zachování v Turnově vyslovili rovněž představitelé města. V roce 1924 byli oprávnění zástupci vysláni do Prahy a intervenovali za školu u ministerstva školství.

Antonín Karč podporoval zachování školy právě v Turnově a naznačil cesty, jak by se škola mohla pozvednout. Bohužel ze zápisu ve školní kronice z roku 1924, která tuto krizi zaznamenává, se nedovídáme, jaké kroky měl Karč na mysli. Již v předchozích letech je ze zápisů ve školní kronice zřejmé, že s nedostatkem nového žactva se škola potýkala již od školního roku 1920/21. V něm se nezapsal do prvního ročníku tradičního oboru brusičského ani jeden žák, do zlatnického, ryteckého a pasířského oddělení se přihlásilo pouze po jednom žáku. Škola tak musela podle nařízení ministerstva školství sloučit I. ročník do jedné třídy.

V roce 1922 ukončovalo školu 21 absolventů ze všech vyučovaných oborů. Nízký počet žáků zaznamenáváme také při zápisu 30. června 1923, když se do všech tří oborů přihlásilo pouze 11 studentů. Přestože ministerstvo školství a národní osvěty povolovalo otevřít I. ročník, kam se přihlásí minimálně 20 žáků, ředitel Antonín Karč si vymohl výjimku. Nakonec se zapsalo k řádnému dennímu studiu ve školním roce 1923/24 do všech oborů 42 žáků. Pro srovnání, již dva

roky po překonané krizi je naopak ve školní kronice zaznamenán nejvyšší počet zapsaných žáků od doby založení školy, když se ve školním roce 1926/27 k dennímu studiu zapsalo sice jen 49 žáků, ale 190 studentů nastoupilo do školy pokračovací a rovněž nový obor broušení diamantů přijal ke studiu 51 žáků. (Škola pokračovací byla otevřena ve školním roce 1920/1921 jako šestměsíční kurz se závěrečnými zkouškami.) V součtu studenti včetně žáků v kreslárně (21) tak nastoupilo ke studiu celkem 311 studentů. Speciální dvouletý kurz pro broušení diamantů byl sice otevřen až v roce 1925, ale první přípravy na otevření nového oboru byly zahájeny brzy po překonání zmíněné krize, kdy hrozilo škole uzavření, tedy již v roce 1924. V tomto roce ministerstvo školství vyslalo ředitele Karče spolu s ministerským radou Arnoštem Rosou do Bruselu a Antverp, aby navštívili místní brusírny a mohli tak školu připravit na zavedení nového oboru.

Podpora turnovské školy Arnoštem Radou nebyla náhodná. Již v předešlých letech „pan ministerský rada v době, kdy naše škola byla ze všech stran bezdůvodně napadána a kdy byla postižena častým slabým zápisem žactva - jsou téměř v krizi a kdy se jednalo o její přeložení z Turnova, stal se přítelem školy a její stanovisko také hájil.

Naděje školy vkládané do zřízení nového atraktivního oboru *broušení diamantů* přes vysokou investici, kterou vláda uvolnila na vybavení brusičských dílen (podle školního zápisu 100 000 Kč) a počátečního slibného zájmu studentů o tento obor, nakonec nenaplnili její očekávání.

Kurz byl uzavřen po dovršení dvouletého studia prvních absolventů, tedy ve školním roce 1927/28. Zbytek nedoučených žáků, kteří absolvovali při škole pouze část kurzu, byl s jeho definitivním uzavřením v roce 1928 přemístěn do továrny „*akciové brusírny démantů v Turnově*“, která byla nakonec 14. ledna 1932 uzavřena a propuštění byli všichni brusiči.

Pravděpodobně hlavní příčinou nezdaru, kdy se nepodařilo prosadit větší rozvoj tohoto oboru na Turnovsku, bylo problematické uplatnění těchto specializovaných brusičů v praxi. Vzhledem k nutnosti nákladného strojového vybavení měli možnost zaměstnání pouze v jedné výše zmiňované specializované továrně, která byla na broušení diamantů vybavená. Přestože většina vyškolených brusičů pracovala kvalitně, mzdy v továrně byly malé. (Jediný závod, kde se mohli specializovaní brusiči diamantů zaměstnat, byl závod Henryho Freudmana z Antverp, pro jehož podnik se měl „*prakticky vycvičiti velký počet brusičů*“.)

Příliš nákladné vybavení dílen odrazovalo brusiče od otevření vlastní živnosti a rozvoj diamantového brusičství se tak nekonal. Poté, co byla uzavřena akciová brusírna diamantů, se s jejich broušením v Turnově setkáváme jen vzácně.

Jeden z mála vyškolených absolventů školy v tomto oboru, který si dokázal vybudovat vlastní živnost zabývající se výhradně broušením diamantů, byl Josef Patočka, který si speciální stroje na broušení diamantů odkoupil ze školních dílen. Nyní však ještě vrátíme se zpět k počátkům odborné školy pro broušení a rytí drahokamů v Turnově, založené roku 1884 k podpoře a rozvoji brusičského průmyslu.

Odborná škola Turnově - historie školy a její slohový vývoj

Nutnost nastínit vývoj turnovské školy vyplývá z faktu, že šperkařské dílo Antonína Karče je se školou úzce spjaté a předpokládáme oboustranný vliv. Antonín Karč nastoupil do školy v Turnově roku 1908, aby převzal po profesoru Tolarovi výuku dekorativního kreslení a uměleckého tvaroznalectví a setrval zde až do roku 1939. Od roku 1919 byl zástupcem ředitele Josefa Maška a definitivním ředitelem školy byl jmenován 1. ledna 1922.

Brzy po založení školy byl základní obor zpracování drahokamů rozšířen o další příbuzný obor - zasazování drahokamů do drahých kovů. Ani tento obor neměl však jako samostatný dlouhého trvání, jak se ve svém článku o vývoji školy zmiňuje Antonín Karč, neboť „*sám o sobě měl pole své působnosti velmi omezené a nemohl se na delší dobu uplatnit pro zvýšené požadavky moderní doby a poznenáhlu se přeměnil v obor širší, zlatnictví a klenotnictví se všemi jeho odvětvími a technikami pomocnými.*“

V průběhu let – v závislosti na změnách politického uskupení českých zemí a rozšiřováním výuky o nové obory – se několikrát změnil název školy. *Škola pro broušení a rytí do drahokamů v Turnově* byla vybudována (slovy Antonína Karče) „*ku povznesení domácího průmyslu.*“ Dělo se tak pod vlivem světových výstav po vzoru ostatních evropských států, jako bylo například Německo, neboť aby mohl rakouský umělecký průmysl vyrábět konkurenceschopné výrobky, bylo třeba odborně vyškoleného dorostu. Odborné školy zakládané v rakouské monarchii se opíraly o tradiční řemesla, k jejichž rozvoji byly budovány. Jedna z prvních odborných škol na našem území vznikla v severních Čechách již v roce 1852 pro potřeby textilního průmyslu, k jehož mohutnému rozvoji došlo po polovině 19. století. Pro obor bižuturní byla zřízena v roce 1880 škola v tradičním výrobním centru tohoto odvětví v Jablonci nad Nisou a vyučovaly se zde celkem čtyři obory. O čtyři roky později byla v Praze otevřena odborná škola pro zlatnictví a příbuzná řemesla, která byla o rok později přičleněna k Umělecko-průmyslové škole, aby se zase později osamostatnila.

Založení školy v Turnově předcházelo nejprve nařízení ministerstva vyučování ze 3. září 1883 a o rok později byli již přijmuti první žáci. Škola byla od počátku spjata s výukou brusičství a rytí do drahokamů, které, jak již bylo zmiňováno, na počátku mělo v Turnově a jeho okolí několikasetletou tradici. Stejně tak jsem předdeslala, že v průběhu existence školy přibývaly podle požadavků doby další nové obory, z nichž některé neměly dlouhého trvání. Dnes ze všech oborů nejperspektivnější v celé existenci školy se jeví tři základní obory, plně vyvinuté již v roce 1910, kdy se škola přemístila do nově postavené školní budovy. Za první broušení drahokamů, za druhé zlatnictví a klenotnictví a za třetí rytí do drahokamů. Za výrobky z těchto oborů získávala škola řadu ocenění na mezinárodních výstavách.

(kráceno)